

JAROSLAV LOPOUR / 7. 3. 2016

13. revír

Dodnes oblíbená detektivka 13. revír režiséra Martina Friče vstoupila na plátna kin 8. března 1946. V premiérových pražských kinech Letka, Moskva a Lucerna se hrála jedenáct týdnů. Do konce 80. let ji v distribuci během 19 303 projekcí viděly 3 711 167 diváků. Dramatické však byly okolnosti jejího vzniku.

Roku 1942 vyšel v nakladatelství Karla Voleského detektivní román Eduarda Fikera *Zinková cesta*, úspěch měl u kritiky i u čtenářů. Na knihu v říjnu 1944 upozornil herec František Kreuzmann dramaturgii filmové společnosti Miloše Havla Lucernafilm. O námět tehdy projevil zájem režisér Otakar Vávra, ale záhy jej i s dramaturgy odmítl. Byl proto odprodán druhé výrobní společnosti Nationalfilm. Zde v první fázi na námětu pro režiséra Ladislava Broma pracoval Karel Baroch, kterého v listopadu 1944 vystřídal Karel Steklý. Na začátku prosince se Brom i Steklý projektu vzdali. Nabídnut byl režisérovi J. A. Holmanovi, který látku postupně zpracovával do února 1945 s Milošem V. Kratochvílem, s Eduardem Fikerem a znovu s Karlem Steklým.

V lednu 1945 se pro hlavní role počítalo s Vlastou Matulovou (Fróny), Jaroslavem Průchou (inspektor Čadek), Karlem Högerem (Chrudimský), Růženu Naskovou (Klouzanda) a s Marií Vášovou (Wang–liová). Později byli zamýšleni herci Zdeněk Štěpánek (inspektor Čadek), Jiří Dohnal (Chrudimský), Leopolda Dostalová (matka Klouzanda), Míla Pačová (Wang–liová) a Eduard Kohout (číšník Jindra). I přes námitky dramaturgického sboru Českomoravského filmového ústředí byl v únoru film s více jak sedmimilionovým rozpočtem povolen do výroby. První stavěcí den v hale III na Barrandově započal 17. února a natáčení zahájil režisér J. A. Holman 15. března. Na snímku štáb v ateliérech pracoval až do 4. května. Už po dvou natáčecích dnech ale projekt opustil režisér J. A. Holman a nahradil ho kolega Martin Frič.

Podle tradované oficiální verze měl režisér Holman utéct před gestapem přes frontu do Košic za československou vládou a předat jí jeden z návrhů na nové uspořádání

filmového oboru v osvobozené republice. Současně měl natočit cestu prezidenta Edvarda Beneše z Košic do Prahy. Jiné vysvětlení, proč Holman film opustil, přinesl ve svých vzpomínkách herec Jaroslav Marvan:

„Byla tam scéna komisaře, jenž si pohrává v kanceláři na stole s tužkami a [...] říká [...] text. [...] Holman tuhle scénu opakoval snad dvacetkrát, pořád se mu nelíbilo, jak to Nedbal dělá. [...] Nakonec se ten záběr neudělal, přestože se na něm pracovalo od nějakých tří hodin do sedmi. [...] Podali jsme stížnost, že takhle se nedá pracovat. Důsledek byl, že se Holman vzdal. [...] V realizaci pokračoval Martin Frič. Druhý den přišel tedy Frič do ateliéru, [...]. Sjeli jsme záběr na ostro. Pak ještě jednou [...] a Frič prohlásil, že se s tím nebude dál zdržovat.“^[1]

S příchodem nového režiséra se částečně změnilo i obsazení. Zdeňka Štěpánka vystřídal Jaroslav Marvan, kterého v roli detektiva Drabocha nahradil Vladimír Řepa. Blanka Waleská místo postavy prostitutky obsadila roli Wang-liové. Tvůrci počítali pro roli čínského obchodníka Wang-li s pravým Číňanem. Produkci se však nepodařilo vhodného najít, sehrál ho proto Čech Jaroslav Šára, původně obsazený do role kasaře Karty, kterou nakonec získal L. H. Struna. Během natáčení, které bylo navíc prodlužováno a znemožňováno kvůli přibližující se frontě, náletům a výpadkům elektrického proudu, projekt vystřídal několik názvů. Od *Zinkové cesty* přes *Znamení kočky* až k titulu *13. revír*.

Největším problémem filmu *13. revír* se nakonec stala herečka Lída Baarová obsazená do hlavní role prostitutky Františky Brabcové zvané Fróny. Zatímco se herečka ve svých dvou memoárových knihách o tomto filmu nezmiňuje, zdůrazňuje, že od roku 1941 ji i přes intervence Miloše Havla Němci znemožňovali účinkování v české kinematografii (nesměla hrát ve filmech *Noční motýl* a *Šťastnou cestu*) a útočiště našla v italském filmu. Zaujatý poválečný tisk a některé memoáry naopak tvrdily, že účinkování ve filmu si vynutila sama Baarová díky svým přátelským stykům s nacisty. Dokonce bylo tvrzeno, že Němci by film bez účasti Lídy Baarové nepovolili nebo že celý projekt vznikl na přání samotné herečky. Na práci s Baarovou po letech vzpomínal její kolega Jaroslav Marvan takto:

„Filmaři potřebovali někoho, kdo by před nacistickými kulturträgry [...] svou osobou zaštitil [...] film. Martin Frič po [...] poradách vybral [...] Lídu Baarovou. Měla filmovat

jen jaksi naoko [...]. Natáčeli [jsme] [...] všechny záběry a scény, v nichž [...] nehrála. [...] Baarovou jsme museli pozvat, protože jsme ji potřebovali. V ateliéru všechno připravili, [...] ale [...] než jsme [...] mohli začít práci, ozvaly se sirény. [...] Vyběhli jsme ven [...], abychom se schovali. [...] Najednou [se] Lída ozvala: ‚Kluci, vy snad ani nevíte, jak jsem šťastná, že jsem zase mezi vámi. Teď to [...] dotočíme a budeme se těšit na premiéru.‘ [...] Co to tenkrát Stallicha napadlo, když [...] vyjel: ‚No, ty už to moc nevytrheš! Vždyť my už to máme skoro hotové.‘ [...] Lída pochopila, že si už Frony nikdy nezahraje, že to bylo všechno jen naaranžované a že jenom díky její přízni, které se těšila u nacistů, jsme mohli [film] [...] roztočit. [...] Po odhoukání náletu odešla do šatny. [...] Natáčení [...] pokračovalo v ovzduší strachu. [...] Nestalo se nic, a tak jsme si řekli, že budeme druhý den pokračovat. K tomu už ale nedošlo. Lída Baarová oznámila, že se necítí zcela zdráva. Byli jsme nuceni filmování přerušit a čekat. Dny i týdny ubíhaly, ale nic se nestalo.“[2]

Tvůrci správně předpokládali, že film s Lídou Baarovou nemá po osvobození šanci přijít do kin. Květnová revoluce přerušila ateliérové práce, které ještě nebyly zdaleka hotové. V ateliérech rozpracovaný detektivní příběh z pražské periferie byl přijatelný i pro poválečné období, takže ho Umělecká rada na žádost Státní výroby filmů začátkem léta 1945 jako druhý snímek po dramatu *Lavina* Miroslava Cikána povolila pro dokončení. Po revizi scénáře a hereckého obsazení Státní filmovou dramaturgií a po předání natočeného filmového materiálu a dokladů od Nationalfilmu mohlo začít nové natáčení. Zajímavostí je, že do ustanovení zestátněné kinematografie musela v létě 1945 platit účty a služné štábu za výrobu snímku společnost Nationalfilm, ač se již na realizaci nepodílela.

První stavěcí den po květnu 1945 proběhl 23. července a první filmovací 10. srpna. Plánováno bylo v halách III a IV na Barrandově uskutečnit do 21. září 15 filmovacích a 50 stavěcích dní. Během této doby byla nasnímána i exteriérová místa v pražské Podbabě a v Dejvicích. Vzhledem k tomu, že Lída Baarová natočila pouhou čtvrtinu scén (které byly po revoluci zničeny), byla snadno vyměněna za herečku Danu Medřickou, s níž měl Frič zkušenosti už ze dvou filmů. Několikaměsíční pauza zapříčinila i přetáčení scén, v nichž Lída Baarová nehrála. Např. herec Vilém Pfeiffer zhubl během revoluce o 8 kg, „protože nebylo možné, aby [...] byl v jednom záběru plný a v druhém vyhublý, musel natočit pečlivý režisér [dějově] předcházející záběr [natáčený ještě za okupace] znovu.“[3]

Na podzim 1945 byl snímek v sestřihu a proběhl též jeho hudební synchron. V únoru 1946 se dokončovaly laboratorní práce, aby mohl být připraven pro březnovou premiéru. Dne 11. února 1946 byl *13. revír* Státní výrobou filmů podán k cenzuře. Ještě týž den jej Cenzurní sbor při Ministerstvu informací jednomyslně povolil jako mládeži nepřístupný. Jeho cestě do českých kinosálů již nestálo nic v cestě. Na závěr dodejme, že film byl až v roce 1957 exportován do Jordánska, Egypta, Eritreje, Etiopie, Iráku, Iránu, Libye, Libanonu, Súdánu, Polska a na Kypr.[4]

13. revír (ČSR 1945–1946), režie: Martin Frič, scénář: Eduard Fiker, Karel Steklý, J. A. Holman, kamera: Jan Stallich, hudba: Julius Kalaš, střih: Jan Kohout, hrají: Dana Medřická, Jaroslav Marvan, Ella Nollová, Vilém Pfeiffer ad. 99 min.

Poznámky:

[1] Tvrzník, Jiří, *Jaroslav Marvan vypravuje*. Praha: Vydavatelství Novinář, 1975, s. 152–153.

[2] Martin Frič si Lídu Baarovou nevybral, dominovala v obsazení ještě před jeho příchodem k projektu. Marvan, Jaroslav, *Nejen o sobě*. Praha: Melantrich, 1975, s. 127–128.

[3] fz, Všelíjaké postřehy z Barrandova. *Filmové zprávy* 1, 1945, č. 70 (23. 8.), s. 2.

[4] Zdroje k zde uvedeným údajům viz Lopour, Jaroslav, *Filmy soukromých výroben v zestátněné kinematografii. Roztočené a nedokončené protektorátní projekty a jejich osudy po roce 1945*, Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 90–97, 156.